

Förslag till politiska prioriteringar och budgetramar för Mörbylånga kommun 2023

Moderaterna och Kristdemokraterna i kommunstyrelsen föreslår följande politiska ramar för 2023 års budget för Mörbylånga kommun. De indikerar samtidigt våra övergripande prioriteringar för kommande mandatperiod och tjänar således som en generell programförklaring inför höstens val.

Lättnader för skattebetalarna

Redan i vårt förslag till budget för 2022 konstaterade vi att Mörbylånga kommun är en av landets dyraste kommuner. Att bo i Mörbylånga kommun innebär att man får betala de högsta totala kostnaderna för fjärrvärme, el, avfall samt vatten och avlopp i Kalmar län. Även avgifterna i välfärden är höga i en jämförelse med andra kommuner. Lägg därtill en skattesats som tillhör de högsta 20 procenten i landet.

Vi beskrev att de höga kostnaderna för att bo och verka i kommunen påverkar inte bara oss som bor här, utan också näringslivet och inflyttningen. Förvisso har vi en stark inflyttning till den norra kommundelen men delårsboende som inte sällan har fritidshus på Sydöland väljer att inte skriva sig här, eftersom det innebär tusentals kronor i ökade levnadsomkostnader.

Sedan dessa konstateranden har omvärldsförutsättningarna drastiskt ändrats – till det sämre. Energipriserna har rusat i höjden och livsmedelspriserna har följt efter, först som en effekt av regeringens ogenomtänkta politik och därefter ytterligare förstärkt av Rysslands invasion av Ukraina. Prishöjningarna har lett till en inflation om 6 procent, en nivå Sverige inte har utsatts för på 30 år.

Målet för penningpolitiken i Sverige är en inflation på 2 procent. Riksbanken agerar därför med räntehöjningar för att bekämpa inflationen. Vi måste förbereda oss på tre gånger högre räntor på såväl bostads- som konsumtionslån jämfört med idag. Finansinspektionen har därtill varit tydlig med att undantag från amorteringskravet inte är aktuellt.

Vi kan således räkna med tuffare ekonomiska tider med lägre efterfrågan i ekonomin och en inbromsning som följd. För invånarna i Mörbylånga kommun betyder detta att sten läggs på börda.

Lågkonjunkturer möts med finanspolitik. Staten förfogar över olika finanspolitiska instrument. Mörbylånga kommun har framför allt ett instrument som ger en bred effekt – kommunalskatten. Vi som opposition argumenterade redan i höstas för att en skattesänkning behövs. Nu är behovet än större. Vi som kommun måste göra vad vi kan för att lindra den ekonomiska belastningen som hushållen redan har drabbats av och som man kommer att drabbas än hårdare av. Mer pengar i plånboken betyder att räkningar kan betalas och att efterfrågan på lokala tjänster kan hållas uppe. Det kan ha avgörande betydelse för bland annat restauranger, kaféer och övrig besöksnäring.

Vårt förslag i vår budget för 2022 ligger således fast – en skattesänkning om 40 öre i ett första steg, med målet att sedan sänka skatten med ytterligare 23 öre.

Bekämpa de skenande kostnaderna

Mörbylånga kommun är på många sätt en bra kommun att växa upp i, att bo och leva i, att bli gammal i. Det är en trygg kommun med hög kvalitet i skola, vård och omsorg – bland de bästa i

landet. Men som tidigare påpekat tillhör vi också de dyraste kommunerna i landet. Det ligger nära till hands att kommunens höga kostnadsläge förklaras med den höga kvaliteten och kommunens förutsättningar. Emellertid är det en förenklad analys som inte tål en närmare granskning. Det finns många kommuner med motsvarande strukturella utgångspunkter, som levererar samma eller högre kvalitet inom såväl social omsorg som inom skola och barnomsorg.

Kommunens nettokostnader, det vill säga hur stor del av verksamheten som kommunen måste finansiera med skattemedel, generella statsbidrag och utjämningsbidrag, uppgick år 2020 till 60 697 kronor per invånare. Det motsvarar nästan 8 procent över Sverigemedel. Tio år tidigare var skillnaden 2,5 procent. Den kostnadsdrivande kulturen måste ändras.

Kommunens personalkostnader ökar stadigt trots att vi satsar stora summor på digital teknik för att kunna effektivisera våra verksamheter. Sedan 2018 har antalet anställda ökat med mer än 120 personer och personalkostnaderna har ökat med 118 miljoner kronor.

Vi i oppositionen är övertygade om att Mörbylånga kommun inte är sämre än andra kommuner, att vi också kan finna effektiviseringar i verksamheterna utan att kvaliteten tummas på och vi tror att det är medarbetarna som är bäst på att skapa ekonomiskt hållbara lösningar. Men det förutsätter att man faktiskt aktivt får vara delaktig i verksamhetsplanering och budgetering, att befogenheter följer med delegerat ansvar. En positiv bieffekt är att ökad delaktighet ger ökat engagemang och ökad trivsel.

Vi tycker också att gott arbete med hushållning av skattemedel ska premieras. Levererar en verksamhet ett överskott ska delar av detta gå tillbaka till personalen, exempelvis i form av personalutvecklande åtgärder. Vi vill också premiera enskilda medarbetare eller grupper av medarbetare som bidrar med kostnadsbesparande förbättringsförslag.

Kommunens ekonomi och kompetensförsörjning

Vår föreslagna skattesänkning innebär minskade intäkter från skattebetalarna med drygt 14 miljoner kronor. Vi finansierar det med en generell kostnadsminskning om 1 procent av majoritetens budgetramar. Därtill håller vi kvar vid våra förslag om att sälja halva Mörbylånga Bostads AB och fjärrvärmen samt att öka exploateringsintäkterna. Det ger 3,4 miljoner kronor i besparing genom lägre räntekostnader, minskad upplåning och uteblivet behov av driftstöd samt 3,5 miljoner kronor i nya intäkter.

Den föreslagna effektiviseringen ska uppfattas som förutsättningar för budgetramarna, inte som att varje verksamhet ska spara en procent. I vissa verksamheter kan effektiviseringar leda till större vinster, i andra till lägre. Ett exempel är den politiska verksamheten, där vi ser möjligheter till större besparingar. I vår budget för 2022 har vi också pekat på en rad andra åtgärder som kan vara aktuella för att sänka kommunens kostnader. Till syvende och sist är detta arbete föremål för en intensiv analys med varje verksamhet, kostnadskonto för kostnadskonto, ett arbete som bör påbörjas utan dröjsmål.

Det bör också noteras att budgetavvikelserna under de tre senaste åren har varit väldigt stora och uppgår till cirka 140 miljoner kronor i bättre resultat än budgeterat. Detta har bland annat gett att kommunen nu har 84 miljoner i resultatutjämningsreserven. Våra budgetramar utgår från förvaltningens underlag och mot bakgrund av de senaste årens ekonomiska utfall i förhållande till

planeringsunderlaget, så finns det skäl att anta att utgångspunkterna i vart fall inte är för optimistiska.

Våra budgetramar ger ett resultat om nästan 26 miljoner kronor, vilket motsvarar 2,3 procent av skatter av avgifter, det vill säga mer än kommunfullmäktiges överskottsmål om 2 procent.

Vi ställer oss bakom majoritetens förslag på en ökning av lönepotten med 3,1 procent för 2023.

Heltid ska vara en möjlighet för medarbetarna – inte ett krav. Möjligheterna till distansarbete för att möjliggöra rekrytering över hela landet bör utvecklas. Fortbildningsmöjligheterna för befintlig personal i samarbete med Kunskapsnavet bör också utvecklas. Arbetsuppgifter bör om möjligt renodlas och leda till att kvalificerad personal inte arbetar med okvalificerade arbetsuppgifter, något andra som står en bit från arbetsmarknaden istället bör ges möjlighet att göra.

Under 2023 bör förutsättningarna för att bryta ut kommunala stödtjänster och lägg dem i ett separat servicebolag som kan tjäna hela kommunkoncernen undersökas. Målet bör vara att få med Borgholms kommun i samarbetet.

Social omsorg

Vi är glada att majoriteten hörsammar vårt krav att genomlys socialnämndens verksamheter, budget och bemanning, inklusive heltidsresan. Det är viktigt för att nå målet om en effektivare verksamhet.

Arbetet med att trygga kompetensförsörjningen till den sociala omsorgen måste fortsätta. Det handlar om olika insatser för att göra det mer attraktivt att arbeta för kommunen, att minska sjuktal, att förstärka organisationen med bland annat fler sjuksköterskor och omsorgsläkare, att ge personal möjlighet till fortbildning och att renodla undersköterskans vård och omsorgsuppdrag. Andra bör kunna utföra serviceuppdrag som att städa och handla, till exempel via RUT-tjänster och genom kommunens arbetslivscentrum. Det sistnämnda avlastar omsorgspersonalen, minskar kompetensbehovet och ger nya möjligheter att effektivisera verksamheten. Arbetslivscentrum kan således bidra i införande av Mörbylångamodellen i hela verksamheten.

Större fokus bör läggas på att samverka med civilsamhället och på att lägga verksamheter på intraprenad samt att stimulera sociala företag inom vissa verksamheter. Vår uppfattning är att det kan ge positiva effekter på brukares välmående, liksom stärka personer som får nya och större ansvar. Samtidigt måste det svenska språket stärkas inom vård och omsorg.

Skola och utbildning

Vi har en i grunden bra och kvalitativ skola. Men den är i vissa avseenden ineffektiv och kostar för mycket i förhållande till kvaliteteten. Vi måste arbeta hårt med att öka studieron på våra skolor och på att höja elevernas meritvärden. Målet måste vara att alla elever förmår att nå ett steg längre.

Parallellt måste vi värna friskolorna i vår kommun. De utgör ett omistligt alternativ för många barn och ungdomar. Från kommunens sida bör vi – i kontrast till regeringen – därför tydligt och klart uttala vår uppskattning för friskolornas arbete och investeringar i vår kommun. Kommunen bör bidra till utveckling, inte avveckling, genom att bland annat tillse att friskolorna i alla avseenden får samma förutsättningar som kommunens egna skolor. Det är välkänt att en ny förskola kommer att behövas i Saxnäs/Glömminge. Kommunen bör verka för att den byggs och drivs i privat regi.

Pedagogisk omsorg i privat regi bör uppmuntras, som alternativ till kommunal förskola och kommunala fritidshem. Den efterlängta idrottshallen på Glömminge skola måste börja projekteras för. Skolhälsan behöver byggas ut.

Skansensskolan och Alunskolan är två enheter inom samma skolorganisation. Ökat utbyte och ökad samverkan måste eftersträvas, så att bägge skolor kan utvecklas och frodas.

Trygghet och säkerhet

Mörbylånga är en trygg kommun, en av landets tryggaste. Det bekräftas av invånarna som i medborgarundersökning ger tryggheten ett mycket högt betyg. Emellertid kan situationer förändras snabbt och tryggheten ska inte tas för given.

Därför bör fältassistenter införas kvällar och helger. Samverkan med regionen gällande missbruk, samsjuklighet och psykisk ohälsa bör skärpas. Belysning vid platser där mycket folk uppehåller sig och vid cykelbanor i tätorter bör öka och kameraövervakning införas vid centrumområden.

Samhällsbyggnad, miljö och klimat

Detaljplanen för Färjestaden och planprogrammet för Mörbylånga måste färdigställas för beslut under 2023. I Mörbylånga bör Vågen-tomten lyftas ut ur planprogrammet och kommunen bör verka för att den bebyggs snarast möjligt. Kommunen bör också verka för att den återstående byggrätten på Köpingskolan bebyggs.

Pågående projekt för att förenkla för byggnation utanför alvaret, radbyarna och detaljplanelagt område ska utarbetas för beslut under 2023. Vid översynen av översiktsplanen ska tematiska tillägg inarbetas.

Mörbylånga Bostads AB ska sträva mot att bygga utanför Färjestaden och utanför andra områden där konkurrens om att få utveckla bostäder föreligger. Fokus bör i stället vara att utöka byggnation i områden där det kommersiella intresset är mindre starkt, för att bidra till bostadsförsörjningen i hela kommunen. Vid dylik byggnation kan kommunal borgen övervägas.

VA-utbyggnaden fortsätter med oförminskad takt. Möjligheter att förlägga ledningar i Östersjön för att snabba på utbyggnaden på östra sidan bör undersökas. Motsvarande lösningar har prövats i andra kommuner med goda resultat. VA-verksamheten skulle dock må bättre av att drivas i bolagsform, helst i samarbete med Borgholms kommun – Ölands Vatten AB.

Kommunens arbete för att få till stånd en knutpunkt för kollektivtrafiken vid Träffpunkt Öland måste öka och kontakterna med Trafikverket om ett ”snabbspår” i planeringen för en utbyggnad av väg 136 mellan brofästet och Borgholms kommun måste intensifieras.

Vi ska utveckla möjligheterna för hållbart återbruk av avloppsvatten till lantbruket och till vattenintensivt näringsliv. Vattendammar för att minska det direkta utsläppet till Östersjön och omhändertar kemiska gödningsämnen från lantbruket bör tillskapas. Återvunna gödningsämnen bör återgå till lantbruket så långt möjligt, vilket kan minska behovet av importerad handelsgödsel.

Laddinfrastrukturen är undermåligt utbyggd. Det kan komma att leda till problem inte minst för besöksnäringen. Insatser bör göras för att om möjligt öka utbyggnaden. Parallellt bör arbetet för

ökad tillgång till andra fossilfria drivmedel intensifieras. Hit hör utvecklingen av biogasproduktion och en försöksanläggning för vätgasproduktion.

Landsbygdsutveckling

Så länge Kalmar växer, växer Mörbylånga kommun, sa analysföretaget Kairos Future tidigare i våras. Det är sant att norra kommundelen växer stadigt, till stor del tack vare närheten till Kalmar, och att vår kommun som helhet har en hög inflyttning. Men det är också sant att vi lider av en ojämn utveckling.

Bostäder, skola och samhällsservice är viktiga förutsättningar för att landsbygden ska växa och utvecklas. Vi behandlade bostadsfrågan och Alunskolan ovan. I tillägg bör ett trygghets-/seniorboende kunna utvecklas med privata aktörer i till exempel Grönhögen eller Mörbylånga. När det gäller samhällsservice vill vi att kommunen intensivt arbetar för att stimulera företagslösningar för bland annat livsmedel och drivmedel.

Men en absolut förutsättning är att det finns arbetstillfällen. Saknas sådana kan inte avståndet till arbetsplatsen vara för långt. Digital teknik kan till del överbrygga fysiska avstånd. Därför vill vi tillskapa kontorsplatser på lämpliga platser där efterfrågan kan finnas, exempelvis i Gårdby, Södra Möckleby och Grönhögen.

Dock kan vi inte förvänta oss att möjligheten att distansarbete leder till större inflyttning på landsbygden. Vi behöver därför koncentrera våra ansträngningar till att locka företagsetableringar till landsbygden genom aktivt och uppsökande arbete. Det kan till exempel röra sig om olika slags immateriella tjänster, som kundtjänst, rådgivning samt stöd- och supporttjänster.

Vi har också en unik tillgång i vår kommun i Cementas Degerhamnsanläggning med hamn och industritillstånd. Den har potential att sysselsätta tio gånger dagens bemanning och kan användas i den gröna industriomställningen. Kommunen bör jobba stenhårt för att åstadkomma ny, industriell utveckling i stället för att titta på medan anläggningen långsamt blir ett nytt Ytong.

Vi stöttar majoritetens förslag om fortsatt utvecklingsprojekt för Mörbylånga köping.

Näringslivet

Vi gläds åt att mycket av vår kritik mot hur det näringslivsfrämjande arbetet har bedrivits har hörsammats av majoriteten och en försiktig förbättring av företagsklimatet i Svenskt Näringslivs årliga undersökning kunde noteras. Vi är nöjda med att man anammar flera av våra förslag, som att införa servicegarantier och att bygglov inom detaljplanerat område ska beviljas inom fyra veckor för näringslivet. Dock har vi inte ännu sett dessa reformer i praktiken, varför vi uppenbarligen fortsatt måste agera blåslampa.

Generellt måste arbetet med att korta handläggningstiderna och snabba på beslutsprocesserna fortsätta. Digitalt stöd för detta som också underlättar för kunden och som skänker ömsesidig transparens i ärendehantering, är en nödvändighet.

Vidare bör kommunen införa utmaningsrätt och reformera den kommunala upphandlingen. Markinnehav inom kommunkoncernen som inte har en tydlig plan för exploatering bör avyttras. Nya företag och företag som vill expandera bör stöttas med inledande hyresrabatter och slopade tillsynsavgifter.

Den näringslivsfrämjande verksamheten skulle vinna på att samordnas med Borgholms kommun, ihop med turismen och kulturen. Vi ser gärna att ett gemensamt näringslivsbolag startas.

Kultur och fritid

Satsningar på barn och ungdomar ska fortsätta. I vår budget 2022 föreslog vi avgiftsfri kulturskola. Efter att ha lyssnat till kulturskolans argument är vi dock beredda att ändra oss. Avgiften kan sänkas och i övrigt bör satsningar inriktas på att ge kulturskolan ett bredare uppdrag i samhället och på att stimulera fler elever att nå längre. Lågan bör fredas för kulturskolans behov och utvecklas till dess naturliga nav i Färjestaden. Införskaffande av en mobil utomhusscen bör undersökas.

Sommarjobb för ungdomar är en viktig reform men ett alternativ med sommarlovsskola med samma ersättning bör erbjudas ungdomar som behöver läsa upp sina betyg.

Våra satsningar på utomhusaktiviteter kvarstår, bland annat att upprätta rastplatser med sanitets- och vattenpåfyllningsmöjligheter på lämpliga platser utefter cykelleden Fyr-till-fyr samt längs Mörbylångaleden.

Fyr-till-fyr måste slutföras. En handlingsplan ska tas fram för färdigställandet inklusive finansiering, och ansökan om att bli nationell cykelled ska slutföras.

Mötesplats Eken ska vara kvar och Ladan utvecklas till en samlingslokal kombinerat med "Fritidsbanken". Behovet av att också använda Ladan som samlingsplats för ungdomar undersöks vidare.

Utvecklingen av Zocker 2.0 har stannat av. Den måste genast komma igång och samarbete med näringslivet bör sökas.

Personalen inom kultur och fritid kommer ofta på mellanhand i förhållande till andra personalgrupper inom kommunen. Det måste ändras på.